

**ПОРУШЕННЯ ОБМЕЖЕНЬ ЩОДО ОДЕРЖАННЯ
ПОДАРУНКІВ ЯК ПІДСТАВА АДМІНІСТРАТИВНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ:
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ
ТА МОЖЛИВІ ВАРІАНТИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

А. В. Ковпак, магістр спеціальності Публічне управління та адміністрування освітня програма «Публічне адміністрування»

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор – науковий керівник

Анотація. У цій статті визначається поняття подарунка. Надається характеристика забороненому, обмеженому та дозволеному подарункові як елементам змішаної моделі правового регулювання. Здійснюється аналіз оціночних положень, що містяться в чинному законодавстві України. Висвітлюється проблематика відмежування подарунка від інших подібних явищ, а також зазначається наявність нормативної неврегульованості даної сфери. Звертається увага на необхідність вирішення цих недосконалостей у нормативно-правових актах України та на способи їх подолання.

Ключові слова: подарунок, публічні службовці, заборона, обмеження, дозвіл, неправомірна вигода.

Abstract. This article determines the concept of a gift. It characterizes the forbidden, restricted and settled gift as elements of a mixed model of the legal regulation. It analyzes the evaluation positions contained in the current legislation. The problem of delimitation of a gift from other similar phenomena is highlighted, as well as the presence of normative non-regulation of this sphere. The attention applies to the necessity of decision of these imperfections in the normatively legal acts of Ukraine and the ways of their overcoming.

Key words: gift, public servants, prohibition, restriction, permission, illegal benefit.

Постановка проблеми. Статистичні показники свідчать про те, що загальна кількість протоколів за ст. 172-7 КУпАП, спря-

мованих до суду НАЗК, становить понад 74 %, за ст. 172-6 КУпАП – близько 22 %, за ст. 172-4 і ст. 172-5 КУпАП – лише 2,8 % та 1,2 % [1]. Ці результати вказують на проблеми в розумінні та реалізації норм, які закладені законодавцем та відносяться до обмежень щодо одержання подарунків публічними службовцями.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Підґрунтям для написання цієї статті стали наукові роботи Т. Коломоєць, П. Лютікова, Р. Кукурудз, В. Іванцова, С. Рошупкіна, А. Титка та інших.

Формулювання мети. На підставі дослідження встановити чіткий перелік прогалин, колізій, узагальнень в положеннях законодавства у сфері запобігання корупції, які ускладнюють застосування ст. 172-5 КУпАП до публічних службовців, та визначити шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законом України «Про запобігання корупції» визначається, що подарунком є грошові кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, які надають/одержують безоплатно або за ціною, нижчою мінімальної ринкової.

Складові частини цього поняття мають своє визначення в ЦК України, Законі України «Про захист прав споживачів» та МСБО 38, за виключенням термінів «превага» і «пільга». Разом з тим, під пільгами зазвичай розуміють повне або часткове звільнення від виконання встановлених правил, обов'язків, визначених законами, або полегшення умов їх виконання (податкові, соціальні пільги тощо). Згідно зі Словником української мови під перевагою розуміється виключне, особливе право на що-небудь, привілеї.

Аналізом норм антикорупційного, цивільного, сімейного, податкового та іншого законодавства, встановлено, що термін «подарунок» має спільні ознаки з іншими термінами [2]. Такими як: неправомірна вигода, дарунок, безоплатна (безповоротна) фінансова допомога, додаткове благо, благодійна допомога, гуманітарна допомога та інші.

У ст. 23 Закону України «Про запобігання корупції» законодавець одночасно закріплює три моделі врегулювання відповідних відносин, а саме: заборону, обмеження та дозвіл подарунків для публічних службовців. Так, ч. 1 ст. 23 цього Закону передбачає, що публічним службовцям забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб: 1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування; 2) якщо особа, яка дарує, перебуває в підпорядкуванні такої особи. Отже, наявність будь-якої з визначених ознак зумовлює заборонний характер подарунка й унеможливорює його отримання публічним службовцем. Заборона передбачає саме безумовну неможливість поведінки особи, а тому не містить будь-яких підстав для суб'єктивного розсуду щодо тлумачення правових приписів, їх застосування. Ця модель є найбільш зрозумілою для всіх можливих суб'єктів правовідносин, простою в застосуванні та являється ефективним засобом запобігання корупції в усіх її проявах.

Водночас аналіз ч. 2 ст. 23 цього Закону свідчить про те, що законодавець одночасно пропонує й іншу модель урегулювання відносин, пов'язаних із подарунками для публічних службовців, закріплюючи засади т. зв. «дозволених подарунків у разі дотримання певних умов» [3], формуючи тим самим «тематичний понятійний ряд», а саме: «дозволені подарунки», «дозволені подарунки в разі дотримання умов», «заборонені подарунки» [4]. Публічні службовці можуть приймати подарунки, які відповідають загальноновизнаним уявленням про гостинність, крім випадків, передбачених частиною першою цієї статті, якщо вартість таких подарунків не перевищує один прожитковий мінімум для працездатних осіб, встановлений на день прийняття подарунка, одноразово, а сукупна вартість таких подарунків, отриманих від однієї особи (групи осіб) протягом року, не перевищує двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатної особи на 1 січня того року, в якому прийнято подарунки.

Передбачене цією частиною обмеження щодо вартості подарунків не поширюється на подарунки, які: 1) даруються близькими особами; 2) одержуються як загальнодоступні знижки на товари, послуги, загальнодоступні виграші, призи, премії, бонуси [5].

Аналіз вищезазначеної частини ст. 23 цього Закону вказує, що межі відповідної поведінки визначені, однак дещо специфічно, з підґрунтям для прояву суб'єктивного розсуду особи в процесі тлумачення та застосування правових норм.

Питання виникають й щодо ознак «дозволеного подарунка»: «відповідність подарунка загальноновизнаним уявленням про гостинність». Закріплення такого формулювання з оціночними поняттями безпосередньо створює передумови для різних підходів до їх тлумачення й застосування в кожному конкретному випадку [6].

Формулюванню «у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування» може бути надано цілком різне трактування. При цьому будь-якого роз'яснення щодо його змісту не надано жодними нормативно-правовими приписами чи положеннями рекомендаційного характеру.

Деякі підходи до трактування обмеження щодо одержання подарунку «у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності, пов'язаної із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування» може використовуватися у якості правового засобу уникнення кримінальної відповідальності за отримання неправомірної вигоди (ст. 368 КК України), адже поняття неправомірної вигоди є майже ідентичним стосовно поняття подарунку.

Висновки. Таким чином, через велику кількість понять, що схожі за своїми ознаками з подарунком, у зв'язку з використанням законодавцем оціночних понять у визначенні обмеження щодо одержання подарунків та відсутністю детальної реалізації процедурних засад дотримання правових приписів необхідно чітко визначити всю термінологію, яка пов'язується з подарунком, або впровадити тільки заборонну модель правового врегулювання, визначивши тим самим абсолютно зрозумілі правила поведінки.

Список використаних інформаційних джерел

1. Моніторинговий звіт щодо ефективності реалізації Національним агентством з питань запобігання корупції у 2016–2018 роках адміністративно-юрисдикційної функції в частині протидії адміністративним правопорушенням, які пов'язані з корупцією (станом на 1 червня 2018 року) [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://pravo.org.ua/img/books/files/1531464560dudorov_nazk_report.pdf (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
2. Рекомендації для працівників органів прокуратури з питань застосування антикорупційного законодавства в частині обмеження щодо одержання подарунків, м. Київ 2018 р., [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.gp.gov.ua/ua/adminkor.html?_m=publications&_t=rec&id=252776&download_af=2888 (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
3. Коломоєць Т. О. Обмеження щодо одержання подарунків публічними службовцями: деякі дискусійні питання нормативного закріплення у законодавстві України / Т. О. Коломоєць, П. С. Лютіков // Підприємництво, господарство і право. 2017 р. № 12. – 14–18 с.
4. Коломоєць Т. О. Поняття «подарунок» у вітчизняному антикорупційному законодавстві: питання нормативного визначення та видового розмаїття. Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства / Т. О. Коломоєць // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. м. Дніпро. 2017 р. – 56–60 с.
5. Про запобігання корупції [Електронний ресурс]: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 25.10.2019). – Назва з екрана.
6. Коломоєць Т. О. Подарунки для публічних службовців в Україні: заборона, обмеження чи дозвіл як оптимальна модель правового регулювання / Т. О. Коломоєць, Р. О. Кукурудз. – 2018 р. № 1. – 92–96 с.